

Valtioneuvoston kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman valmisteluun liittyvä seminaari Säätytalossa Helsingissä

4.2.2016

Puheenvuoro

Irja Seurujärvi-Kari, PhD, Helsingin yliopisto

Minority Rights Group, Finland, hallituksen jäsen

Saamen kielen ja kulttuurin tutkimusseuran puheenjohtaja

Hyvät seminaarin järjestäjät,

Alkuperäiskansan oikeudet on ollut yksi keskeinen Suomen pitkän linjan kansainvälisen ja kansallisen ihmisoikeuspolitiikan painopistealue. Suomi on myös antanut viime vuosikymmeninä kansainvälisesti lupauksia edistää alkuperäiskansan oikeuksia kotimaassa. Näihin lupauksiin kuuluu ILO 169 sopimuksen (1989) ratifioiminen. Nyt kun Suomi on pyrkimässä esimerkiksi ihmisoikeusneuvoston jäseneksi, olisi tärkeää, että lupauksista pidetään myös kiinni. Toimintaohjelma voi tukea sitä, että ulkopoliittiset lupaukset toteutetaan kotimaassa.

Syksyllä 2016 voimaan tulevissa uudistetuissa Opetussuunnitelmissa on tapahtunut myönteistä kehitystä ihmisoikeuskasvatusta koskien. Nyt olisi hyvä huolehtia, että ihmisoikeuskasvatus on läpileikkaava teema kaikessa opetuksessa ja oppikirjoissa. Saamelaisuutta olisi luontevaa käsitellä esimerkiksi historian, maantieteen, äidinkielen ja yhteiskuntaopin tunneilla. Erityistä huomiota tulisi kiinnittää myös, että kirjat olisivat kulttuurisensitiivisiä, eivätkä vahvistaisi esimerkiksi stereotyyppioita mistään etnisistä vähemmistöistä. Olisiko toimintaohjelman piirissä mahdollista kartoittaa ns. kulttuurisensitiiviset ja ihmisoikeudet hyvin huomioivat kirjat ja kirjasarjat?

Ihmisoikeuksista olisi myös hyvä saada opetusta omalla äidinkielellä ja valtakielillä. Esimerkiksi saamelaisille on oleellista ymmärtää ihmisoikeudet omalla kielellään, mutta myös suomeksi ja englanniksi, jotta oikeuksista voi puhua oikeuksia edistävien tahojen kanssa. Toimintaohjelmalla voitaisiin muutoinkin tukea kielellisten oikeuksien kehitystä.

Ihmisoikeuskasvatus on oleellista lasten lisäksi myös aikuisten keskuudessa. Olisi tärkeää, että ihmisoikeuksista ei puhuta vain yleisellä tasolla, vaan eri ammattiryhmät ymmärtävät omassa työssään, mitä oikeudet tarkoittavat. Myös yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa tapahtuvassa opetuksessa ihmisoikeuksien läpileikkaavuus olisi oleellista tunnistaa. Tällä hetkellä ihmisoikeuskursseja ei ole helposti saatavissa jokaisessa yliopistossa kaikkien opintoalojen opiskelijoille.

Ihmisoikeuskeskuksen tekemä ihmisoikeuskasvatus- ja koulutusselvitys on nyt kartoittanut nykytilaa. Sen pohjalta on hyvä lähteä kehittämään tutkijoiden ja järjestöjen avulla, miten ihmisoikeuskasvatusta voidaan viedä tästä eteenpäin.

Perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma olisi hyvä kääntää myös saameksi ja englanniksi, jotta sitä voidaan hyödyntää niin ruohonjuuritasolla kuin kansainvälisessä vuoropuhelussa. Edellinen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma ei tullut tutuksi saamelaisten keskuudessa. Osin syynä voi olla kieli. Koska alkuperäiskansan oikeuksien

kehitys tapahtuu niin kansallisesti kuin kansainvälisesti, esimerkiksi perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman toimenpiteet tulisi olla helposti kerrottavissa englanniksi myös kansainvälisillä foorumeilla.

Helsingissä 4.2.2016

Irja Seurujärvi-Kari, Saamentutkimuksen tohtori